

Langsom erindring og mundtlig historie

En vejledning til skoler og lærere

Vi lever i en tid med dybe modsætninger. Udviklingen accelererer, og verden bliver mindre i kraft af lynhurtige digitale netværk, men samtidig præges vores tid også af voksende socioøkonomiske uligheder. Vi konfronteres med viruspandemier, hurtig artsudryddelse, øget arbejdsautomatisering, politiske omvæltninger, lappeløsninger i forhold til mental sundhed og tilsidesættelser af tidligere visheder.

Projektet om langsom erindring handler om at forstå, hvordan samfund forholder sig til fortiden for at forlige sig med miljømæssige, økonomiske og sociale forandringer som følge af pludselige begivenheder eller langsomme, snigende forvandlinger. I forbindelse hermed er mundtlig historie blevet identificeret som en vigtig teoretisk tilgang i undersøgelsen af disse ændringer.

Mundtlig historie indebærer at registrere en persons erindringer for at udforske vedkommendes fortid. De fleste af os indgår ikke i historiebøger og er ikke omdrejningspunkt for dokumentarfilm, men vi husker såvel begivenheder som dagligdags aspekter, som vi måske opfatter som selvfølgelige. Vi kan alle reflektere over, hvordan ting har ændret sig i løbet af vores liv.

Hvad er forholdet mellem mundtlig historie og langsommelighed? Mundtlig historie er i sagens natur langsommelig – det tager tid at finde egnede kandidater, skabe en relation, lave interviews, transskribere og finde ud af, hvordan dataet skal bruges. Men mundtlig historie giver dig mulighed for at fjerne fokus fra "højdepunkter", dominerende fortællinger og de stemmer, man normalt hører. Mundtlig historie baner vej for en indfangning af fortællinger, der ikke kommer oppefra og ned, men nedefra og op – herunder aspekter af hverdag og normalitet. Det harmonerer med formålene med langsom erindring ved at give en stemme til de stemmeløse. Alle kan fortælle deres historie.

Hvad vil du gerne finde ud af, og hvem kan fortælle dig om det?

Du kan spørge til specifikke begivenheder i en persons liv eller til mere generelle emner som ændringer i familielivet, eller hvordan afindustrialiseringen har påvirket arbejdslivet gennem årene. Du vil måske udforske klimaforandringer, så du kan spørge: *Har du oplevet klimaforandringer i dit liv? Hvad har de forandringer betydet for dig? eller Hvordan ville du beskrive vintrene i din barndom? Adskilte de sig fra de vintre, du oplever i dag? Hvis ja, hvordan?*

Hvem kan fortælle dig om det, du gerne vil vide? Lav en liste. Består din målgruppe af et bestemt befolkningssegment, eller søger du en blanding af kvinder og mænd med forskellig baggrund og alder?

Giv dig selv tid (det er en langsom proces), og overvej, hvor mange mennesker du vil interviewe. Noget, du skal overveje fra begyndelsen, er blandt andet:

- Har du et roligt sted til at lave optagelserne, som er tilgængeligt for alle? Hvornår har du tid til at gøre det?
- Hvordan vil du forklare dit ærinde for de personer, du vil interviewe? Skal de vide, hvorfor du vil optage dem, og hvad du har tænkt dig at gøre med optagelsen?
- Sørg for, at alle er villige til at underskrive en samtykkeerklæring efter optagelsen (se et eksempel til sidst i denne vejledning).

Du kan skrive det hele på et oplysningsark, som du sender med, når du kontakter folk (se et eksempel til sidst i denne vejledning).

Mundtlig historie giver dig mulighed for at gå langsommere til værks og fremkalde glemte fortællinger. Hvordan kan mundtlig historie sammenlignes med andre måder at undersøge fortiden på ved hjælp af dokumenter, fotografier og artefakter? Hvad mener du, udfordringerne er i forhold til bruge mundtlig historie?

Hvordan husker vi fortiden?

Lad os sige, vi vil vide noget om langvarige processer, f.eks. hvordan klimaforandringer har påvirket folk i løbet af de seneste 50 år, eller hvordan konsekvenserne af diskrimination har udspillet sig gennem flere generationer, eller hvordan teknologien har ændret sig gennem et helt liv. I alle disse tilfælde vil vi have folk til at huske noget fra længe siden, som udviklede sig gennem længere tid: Det giver mundtlig historie mulighed for.

De fleste af os er dårlige til at huske datoer (medmindre de er vigtige), men alle husker vi nogle ting bedre end andre.

- Vi har en tendens til at huske ting, som påvirkede os, da de skete, eller som nu i bakspejlet opfattes som vigtige.
- Vi har en tendens til at huske ting, der var usædvanlige, ekstraordinære, eller som gjorde indtryk på os.
- Vi er tilbøjelige til at huske ting, vi har talt om i årenes løb.
- Vi husker måske også de små ting, som hjælper os til at fuldende det samlede billede.

Vi kan nogle gange hjælpe folks hukommelse på glem ved at bede om at se fotos, genstande, dokumenter eller andet, der kan vække minder. Sådanne ting kan også være med til at gøre folk trygge, når de fortæller deres livshistorie.

Når du prøver at navigere i minder om fortiden, skal du huske på betydningsfulde øjeblikke og livsfaser såsom barndom, skolegang, arbejde, familieførølgelse, køb af ejendom, børn, der flytter hjemmefra, eller pensionering.

Hvis du er interesseret i, hvordan folks tanker og meninger har ændret sig med tiden, kan du spørge, hvad de tænkte eller følte dengang, og hvad de føler nu.

Forberedelse

Lav lidt research på de emner, du vil spørge folk om, så du ved nogenlunde, hvad de taler om.

Overvej, hvilke generelle emner du gerne vil have folk til at tale om, og find på specifikke spørgsmål, du kan stille.

Etik og juridiske forhold

Selv om de fleste mennesker nyder at tale om fortiden, kan det at genkalde sig visse personer eller begivenheder vække stærke følelser. Hvis dit emne kan vække smertefulde minder, skal du overveje, hvordan du forbereder elever og interviewpersoner på optagelsen. Gør det klart, at ingen behøver at tale om noget, de ikke har lyst til, og overvej, hvad der egner sig til elevernes aldersgruppe.

Selv om regler og procedurer vedrørende samtykke varierer rundt omkring i verden, bør du så vidt muligt orientere hver enkelt interviewperson på forhånd (et oplysningsark er nyttigt i den henseende) og bede dem underskrive en samtykkeerklæring, der giver dig tilladelse til at gemme og bruge optagelsen. Tanken med et "informeret samtykke" er, at folk er helt klar over, hvad du har til hensigt at gøre med optagelsen af dem, før de giver tilladelse til det.

I Storbritannien skal du f.eks. være opmærksom på regler vedrørende databeskyttelse og GDPR [indsæt regler for hvert land efter oversættelse].

Når du offentliggør uddrag fra dine optagelser, skal du være varsom med at afsløre personoplysninger om interviewpersonen eller andre personer.

Emneguide

Du kan eventuelt gøre samtalen langsommere fra begyndelse ved at lægge ud med noget i retning af dette:

1. Angiv dit eget navn, dato og projektets titel.
2. Bed din interviewperson om at sige sit navn og nævne andre oplysninger, der kan være nyttige for dig, f.eks. fødselsår, fødested osv.
3. Begynd med et oplagt spørgsmål om f.eks. familiebaggrund for at varme folk op. Det hjælper ofte, hvis folk begynder fra begyndelsen – som i en historie – og så kan tale sig frem i tid.

Lav en liste over de emner, du gerne vil spørge til, og eventuelle specifikke spørgsmål og opfølgninger, som du ikke vil glemme at have med. Du kan ikke have alle spørgsmål skrevet ned på forhånd. Brug listen som en guide, og vær forberedt på at komme i tanke om andre spørgsmål, efterhånden som optagelsen skrider frem.

Spørg til sidst, om der er andet, din interviewperson gerne vil sige.

Sådan laver du en god optagelse

Sørg for at lave en optagelse, hvor du tydeligt kan høre alt, hvad din interviewperson siger.

Sidder alle godt? Sæt dig hverken for tæt på eller for langt fra interviewpersonen. En

bordbreddes afstand er typisk passende.

Anbring mikrofonen så tæt på din interviewperson som muligt uden at gøre vedkommende utilpas.

Er der støj i lokalet, som kan forhindres? Luk f.eks. vinduet for at mindske trafikstøj.

Sluk alle mobiltelefoner i lokalet, eller sæt dem i flytilstand. Hold øje med tiden – ingen kan lide at føle sig tidspressede.

Sådan stiller du spørgsmål

Hav noget at skrive med, så du kan tage noter, men sørg for at holde fokus på din interviewperson. Du kan altid lytte til optagelsen igen om nødvendigt. Dette er en samtale, så brug ikke al tiden på at tage noter.

Undlad at tale, mens din interviewperson taler (hvis et spørgsmål melder sig, så skriv det ned).

Gode råd: Du kan vise, at du lytter og er interesseret ved at sidde med ansigtet vendt mod din interviewperson, have øjenkontakt og nikke. Se interesseret ud!

Lyt til, hvad folk siger, og undlad blot at læse spørgsmål op fra din liste. Hvis noget lyder interessant, så bed om en uddybning. Hold en lille pause, efter nogen har afsluttet en sætning, for det kan tit være i pauser af den slags, at interessante oplysninger dukker op.

"Åbne" spørgsmål begynder med hvem, hvad, hvor, hvornår, hvorfor og hvordan? "Fortæl mig om ...", "beskriv det", "kan du give mig nogle eksempler" er fremragende måder at følge op på, som også er med til at sænke tempoet for processen og give mulighed for mere udførlige svar.

Stil f.eks. åbne spørgsmål, der motiverer folk til at komme med beskrivelser, kommentarer og meninger. Brug åbne spørgsmål til:

At udforske: Kan du fortælle mig mere om det? Hvorfor var det sådan?

At evaluere: Var det typisk? Hvad tænkte du om det dengang?

At fremkalde følelser: Hvordan fik det dig til at føle? Hvordan har du det med det nu?

Spørg til sidst, om der er andet, din interviewperson ønsker at tilføje.

Noget at tænke over: Hvordan giver vi normalt udtryk for, at vi lytter til nogen? Hvorfor skal det gøres anderledes i en optagelse af mundtlig historie?

Udstyr

Lav de bedste optagelser, du kan, med det udstyr, du har. Øv dig i at optage med udstyret, så du er sikker på, du ved, hvad du gør.

Kan du bruge din smartphone? Ja, men det fungerer bedre, hvis du bruger en app til lydoptagelse såsom Voice Record Pro. Sørg for, at du har masser af ledig hukommelse, og at batteriet er fuldt opladet. Sæt telefonen i flytilstand.

Ideelt set bør du bruge en dedikeret lydoptager fra Zoom, Tascam, Olympus, Sony eller lignende. Det bedste er at optage .wav-filer ved 44,1 kHz 16 bit eller højere, hvilket plejer at være standardindstillingen for gode lydoptagere. Du kan finde en godt sammendrag af ovenstående på Oral History Societys hjemmeside (se fanen med gode råd på <https://www.ohs.org.uk/>).

Efter optagelsen

Sørg for, at du har fået alle relevante dokumenter underskrevet. Skriv derefter et resumé af interviewet. Selv en hurtig, basal opsummering af, hvad der er blevet talt om, er bedre end ingenting.

02314/S, EM/141

EMOHA-samlingen

Interviewperson: Anon

Født: 1926

Beskæftigelse: Pensioneret arkitekt

Dato for interview: 13.11.2007

Placering på optagelsen	Resumé af interviewafsnit
Spor 1	Kort oversigt over følgende – familie, hæren, tid i Palæstina, arkitektskolen, 1948. (Telefonen ringer)
Spor 2	Uddannelse
2:15	Fandt job i Bristol, vendte tilbage til Leicester City Architects' Dept. i 1951
4:45	Interesse for bygninger. Familiehistorie.
11:55	Forældrene havde ikke noget imod, at han læste videre, de er rykket op ad den sociale rangstige.

Figur 1: Eksempel på et grundlæggende resumé

Sådan redigerer du lyd

Uanset hvad, bliver du nok nødt til at redigere dine optagelser. Audacity er et populært, gratis program til lydredigering, men der findes også andre. Der er masser af vejledninger på YouTube og på Audacitys hjemmeside.

Din masterfil skal helst være en .wav-fil, men de er for store til almindelig brug, så lav .mp3-filer til brug på internettet eller i anden sammenhæng. Klip skal rettes ind efter dit publikum, hvad angår indhold og varighed.

Hvor vil du opbevare det hele?

Du skal sørge for, at du kan opbevare dine interviews på et sikkert sted, hvor kun du har adgang. Hvis du ikke har cloud-opbevaring eller netværkslagring med sikkerhedskopiering, skal du bruge en pc, bærbar computer eller bærbar harddisk til at gemme kopier af optagelserne på. Download lydsporet fra din lydoptager så hurtigt som muligt efter optagelsen. Lav mindst én kopi, og tilføj kopier af fotos eller scanninger af eventuelle dokumenter. Rådfør dig med gældende retningslinjer i dit land om sikker opbevaring af data.

Sådan bruger du mundtlig historie

Udover de åbenlyse anvendelser inden for uddannelse kan optagelser af mundtlig historie også bruges til foredrag, podcasts, audiorundvisninger, hjemmesider, blogs, bøger, familiehistorie, undervisningsmateriale til skoler, udstillinger og fortolkninger, erindringsterapi, teater, radio, lydcollager, drama, dans, poesi, digital historiefortælling, skønlitteratur, fotografi og kunst.

Yderligere oplysninger og links

På Oral History Societys hjemmeside er der udførlige oplysninger om alle aspekter af det at lave en mundtlig historie i skoler og med unge mennesker. Det omfatter udstyr, omkostninger, juridiske forhold og etik. Siden har også links til eksempler på lektionsplaner, projekter og illustrative lydclip.

Link til hjemmesiden: <https://www.ohs.org.uk/for-schools-main-page/>

Link til rådgivning om etik og juridiske forhold: <https://www.ohs.org.uk/ethics-and-legalities-for-schools/>

Du kan finde tips til anvendelse af mundtlig historie på YouTube på:
https://youtu.be/fiyLiZb0Bm8?si=5HNBe9VBVgFuz_2d

Denne langsommelighedsressource er skabt af East Midlands Oral History Archive ved University of Leicester til Slow Memory-projektet(<https://www.slowmemory.eu/>) i samarbejde med professor Natalie Braber ved Nottingham Trent University.

Banebrydende sprog: Minesamfunds sprogpraksis som kulturarv

Eksempel: oplysningsark

Selvom der er kommet øget interesse for sproglige variationer i East Midlands, har man aldrig lavet sammenlignende forskning i minetale (pit talk) i Storbritannien. Kulminedrift (og andre fabriksindustrier) har altid haft stor betydning for landets økonomi, og der findes optegnelser om kulgravning, som er flere hundreder år gamle. Mange miner lukkede i 1980'erne, og med ophøret af dyb kulminedrift har mange regioner efterfølgende oplevet økonomiske trængsler.

Det sprog, som minearbejdere brugte i minen, var normalt begrænset til netop minen. Der brugtes ord, som ikke blev brugt hjemme. Brugen af et særligt sprog i minerne fremhævede og styrkede det broderskab, der fandtes blandt minearbejderne. I dette projekt vil vi samle de ord, der taltes af minearbejdere rundt om i Storbritannien, og undersøge ligheder og forskelle ordene imellem i de forskellige regioner. Projektet skal indsamle ord, vittigheder, historier og sange, som er ved at forsvinde, og dermed dokumentere den usædvanlige livskraft, der ses i regionens dialekt.

For at nå dette mål vil vi:

- Lave en samling optagelser af nuværende og tidligere minearbejdere for at udforske deres sprogbrug.
- Lave en skriftlig fortegnelse over lydoptagelserne i vores samling ledsaget af lingvistiske bemærkninger – til eventuel forskning i dialekt og sociolingvistisk.

Alle de interviews, som vi laver i forbindelse med dette projekt, **OPTAGES** og opbevares sikkert og forsvarligt. Inden optagelse vil vi bede hver enkelt frivillig om at underskrive en samtykkeerklæring, der tilkendegiver, at de er indforståede med, at universitetet opbevarer en lydoptagelse og/eller skriftlig fortegnelse af deres interview i forskningsøjemed, og at relevante dele kan blive gengivet i publikationer og/eller fremlæggelser og på hjemmesider. Nogle deltagere kan også blive spurgt, om de vil lade sig fotografere som en del af projektet. Når optagelserne er færdige, får de frivillige mulighed for at lytte til deres interviews og udtrykke eventuelle ønsker om censur. Enhver af de frivillige kan når som helst trække sig fra undersøgelsen uden at skulle angive en grund dertil.

Planen er, at dette arbejde skal munde ud i udgivelser af akademiske artikler og fremlæggelser på nationale og internationale konferencer, samt at det skal kunne bruges på hjemmesider og andre sociale medier. Desuden kan optagelserne af interviews i forbindelse med dette projekt føjes til den voksende ressourcensamling på British Library, hvor de vil være tilgængelige for forskere og almindeligt interesserede.

Hvis du på noget tidspunkt har spørgsmål, er du velkommen til at kontakte:

Professor Natalie Braber – natalie.braber@ntu.ac.uk

Eksempel på forskningsrelateret samtykkeerklæring

Banebrydende sprog: Minesamfunds sprogpraksis som kulturarv

Jeg forstår, at dette projekt udføres i overensstemmelse med Nottingham Trent Universitys forskningsetiske regler, som kan ses på [angiv weblink]: [angiv weblink].

Materiale, der indsamles i forbindelse med denne undersøgelse, opbevares sikkert i overensstemmelse med databeskyttelsesloven fra 1998.

Jeg har læst og forstået det oplysningsark, jeg har fået udleveret. Ja Nej

Jeg har fået mulighed for at stille spørgsmål om projektet og har fået tilfredsstillende svar herpå. Ja Nej

Jeg forstår, at jeg til enhver tid kan trække mig ud af undersøgelsen uden at skulle angive en grund. Ja Nej

Jeg er indforstået med, at de angivne optagelser må bruges til dette forskningsformål. Ja Nej

Jeg er indforstået med, at korte udsnit af de angivne optagelser kan transskriberes og bruges ved akademiske konferencer og i publikationer eller på hjemmesider. Ja Nej

Jeg er indforstået med, at de angivne optagelser kan blive katalogiseret som en del af projektet, og at de kan blive vist i publikationer eller på internettet. Ja Nej

---

Navn [SKRIV TYDELIGT] .....

Underskrift .....

Dato .....